

Dagboek van een weerstudent

17 mei 2015 - 9 september 2015

Een bindend studieadvies voor een oude man

[17 mei 2015]

“De onderwijsbalie is telefonisch te bereiken op werkdagen van 11 tot half 1 en van half 2 tot 3”. Ik ben in totaal driemaal op het antwoordapparaat gestuit. Ik wil me informeren over een studie muziekwetenschappen. Ja, op de website van de UvA is veel informatie te vinden, maar op simpele vraag of het ‘bindend studieadvies’ ook geldt voor iemand van 63 jaar zonder haast en zonder carrièreperspectief, kan ik nergens een antwoord vinden. Een korte mailwisseling leidt tot de conclusie dat ik maar een afspraak moet maken met de studieadviseur. En die afspraak valt alleen te maken via de onderwijsbalie.

Ik plan mijn vierde poging tussen 11 en half 1. Ruim na 11 uur en ruim voor half 1. Dan moet het toch lukken. Het antwoordapparaat blijkt inderdaad buiten werking gesteld. Maar nu wordt niet opgenomen. Het zou toch niet waar zijn? Zouden alle universiteiten hetzelfde zijn?

Bij mijn vijfde poging heb ik succes. Een vriendelijke dame is bereid me te helpen. Over drie weken kan ik terecht. Als ik opmerk dat ik dan niet kan, mag ik een week later. Maar het wordt duidelijk niet op prijs wordt gesteld dat ik het eerste aanbod afwimpel. “Wat is uw studentnummer?” “Dat heb ik niet, ik wil me juist informeren of ik student zou willen worden...”. Dat laatste vooruitzicht geeft weer enige glans aan ons gesprek. Zo te merken, kunnen ze nog wel een

student gebruiken. Als ik hen was zou ik vanaf 8 uur 's morgens telefonisch bereikbaar zijn.

Ik weet het, het is niet eerlijk. Die lieve mevrouw weet niet dat ik al 37 jaar aan een universiteit werk en al 26 jaar hoogleraar ben. Dat ik mijn agenda niet meteen helemaal kan vrijmaken voor een gesprek met een studieadviseur. En ik weet ook dat niet zij, maar ik me moet aanpassen. Ik wil weer student worden. 45 jaar na de eerste keer. De vraag is of ik dat kan.

Zou ik vrijstelling krijgen voor de minor 'Beleid en bestuur' die ik in Rotterdam zelf geef? Of zou de examencommissie daar heel lang over moeten vergaderen? Ik weet inmiddels hoe examencommissies zijn. De mijne berispte me vorig jaar nog omdat ik de studenten voor mijn minor 'Beleid en bestuur' de mogelijkheid had gegeven om een tentamen door een paper te vervangen. Daarmee trad ik in de rechten van de student. Ja, ook mijn eigen universiteit begreep ik niet altijd.

Je kan er tegenin gaan of je kan het laten gebeuren. Het voelt als een ziekenhuis, waar je bloed moet laten prikken. Je kan boos worden dat je zolang moet wachten als iedereen gaat koffiedrinken. Je kan boos worden op je eigen afhankelijkheid. Maar je kan ook een goed boek meenemen en lekker gaan lezen als de artsen hun tijd belangrijker vinden dan de jouwe.

Dat zijn mijn twee eerste voornemen voor mijn studie muziekwetenschap aan de UvA: ik neem altijd een boek mee en ik kan ga nooit klagen. En zo af en toe schrijf ik hier een blog. Schrijf ik alles van me af.

Mijn eerste schreden op de #UvA

[29 juni 2015]

Op 15 juni meld ik me bij het Instituut voor Muziekwetenschap. Ik neem plaats in de wachtruimte. De omgeving is hilarisch. Het gevoel van een oude bezemkast. Brandslangen vlak voor mijn neus. De sfeer van Het Bureau. De jasjes van Maarten Koning worden nog steeds gedragen. Maar ook een jonge Mahler komt voorbij. En een meisje met een hoofddoek verzorgt het multiculturele element. Ik lees intussen dat je stage kan lopen bij de Concertzender. Zou het helpen dat ik al jaren geld naar ze overmaak? En wat zou ik mogen

doen? Alleen cd's opruimen, misschien wel zoeken? Toch geen programma samenstellen, laat staan presenteren? Dat lijkt me wel wat. En volgens mij klinkt mijn stem wel oud genoeg voor deze zender.

Ik ben veel te vroeg, maar ook als een half uur is verstreken is er geen teken van een studieadviseur. Ik ga op zoek en vind een vriendelijke dame, die me netjes met 'U' aanspreekt. Ik vraag haar of ze altijd 'U' zegt tegen studenten. "Nee, alleen als ze zo oud zijn". De stemming zit erin. Studieadviseurs leggen de verbinding tussen de systeemwereld van de universiteit en ons, de gewone studenten. En zijn dus onmisbaar. Ook deze dame. Ze schrijft de data van de colleges voor me op een papiertje. Alles onder voorbehoud. Het is pas juni. In Rotterdam was het niet anders. Werken er honderden mensen bij 'bedrijfsvoering' of 'concern' en hebben ze half juni nog geen definitief rooster voor het volgende jaar.

Maar eerst spreken we over mijn studie. Waarom ik dit wil. En of ik wel serieus genoeg ben. "Je bent toch geen hobbyist, want daar worden wij op afgerekend". Ja, het rendementsdenken van Den Haag. Of ik noten kan lezen. En of ik vrijstellingen wil. [Nee, want ik wil iets leren.] Dat ik me moet inschrijven via Studielink van DUO. Dat ik met een deeltijdstudie kan beginnen, waarin ik in het eerste jaar maar 26 ECT hoeft te halen. Ik verheug me op kleinschaligheid van de studie. Veertig eerstejaars, waaronder ook (oudere!) deeltijders.

Er doemt slechts één klein probleempje op. Aanwezigheid bij de colleges is verplicht. Eenmaal missen wordt nog wel door de vingers gezien, maar vaker moet met een extra opdracht worden gecompenseerd. Een korte blik in mijn agenda leert dat aan extra opdrachten niet valt te ontkomen. Mijn werk stelt ook zijn eisen. Het is toch een deeltijd-opleiding? Waarom zou het andere deel dan geen rechten hebben.

Ja, ik heb me heilig voorgenomen dat ik niet de professor zal uithangen. Ik ben gewoon student. Maar ja, ik heb wel zo mijn opvattingen. Zelf vond ik het altijd een teken van zwakte om de studenten te verplichten om mijn colleges bij te wonen. Als mijn colleges geen of te weinig meerwaarde hebben kunnen de studenten zich beter anders op het tentamen voorbereiden. Anders gezegd: het moet mijn eer zijn om mijn werk zo goed te doen dat de collegezalen volstromen. Niet door handtekeningen te vragen. En nu moet ik plotseling zelf een handtekening zetten. Zal ik straks ook zo snel mogelijk de collegezaal verlaten als ik de lijst heb getekend? Hoe calculerend zal ik worden?

Botsing met de bureaucratie van de #UvA

[30 juni 2015]

En daar is de harde werkelijkheid. Eerder dan gedacht. Ik was de dagen aan het aftellen. Op 3 september zou ik mijn eerste college gaan volgen. De spanning van een nieuwe opleiding. Het gevoel van nieuwe boeken en van boeken kaffen. En zoals een vriend me vroeg: "Heb je de nieuwe Rijam-agenda al gekocht?"

Nou nog niet, en misschien moet ik daar ook nog maar even mee wachten. Gisteren meldt de 'Casus Commissie UvA Matching' dat ik niet ben toegelaten. Dat mijn inschrijving zal worden 'geannuleerd'. Mijn inschrijving was na 1 mei ontvangen. En mijn persoonlijke verzoek om toch te worden toegelaten "is afgewezen, omdat er volgens de commissie geen sprake is van bijzondere omstandigheden waardoor een inschrijving aan de UvA voor 2 mei 2015 niet mogelijk was".

Ik had de commissie uitgelegd dat mijn situatie in mijn ogen 'simpel' was. Ik was al een tijdje van plan om me in 2016 in te schrijven voor muziekwetenschap. Maar in mei besloot ik onverwacht eerder te stoppen aan de Erasmus Universiteit. Zo kreeg ik tijd om deze zomer al met de deeltijdstudie muziekwetenschap te beginnen.

Maar daar heeft deze commissie dus een stokje voor gestoken. Waardoor al mijn goede voornemens om me als brave student te gedragen nu al beginnen te knellen. Want bij het lezen van zo'n mail van zo'n niet-bestaande commissie vraag je je toch meteen drie dingen af. Eén: wat zouden de overwegingen zijn om studenten te verplichten zich voor 1 mei in te schrijven, als elke universiteit gebaat is bij zoveel mogelijk studenten? Twee: wat zijn de criteria van de commissie voor de beoordeling van de vraag of er sprake is van bijzondere omstandigheden? Drie: bij wie kan ik in beroep? Op deze drie vragen geeft de mail van de commissie geen antwoord. De mail geeft alleen de mogelijkheid om te reageren, onder naam of zelfs anoniem.

En dit alles doet me meteen denken aan een gesprek dat ik vorige week nog in Rotterdam had. Ik zat met twee oudere collega's een master-examen 'af te nemen'. Dus drie oude heren en een jong meisje. In het voor- en nagesprek waren de drie heren aan het mopperen. Dat studenten tegenwoordig altijd bezig waren met hun 'rechten' en altijd meteen bij de examencommissie in beroep gingen. Wij vroegen ons af of dat een generatiekwestie was. Nou het antwoord kan ik nu wel geven: het is een hele normale reactie van enthousiaste

jonge mensen op de massaliteit van het onderwijs en de ondoordringbare bureaucratie van de universiteit.

Na één botsing met de bureaucratie ben ik dus een normale student. Ik ga op zoek naar mijn recht en ga vandaag onderzoeken waar ik dat recht kan halen. En dan heb ik alvast één verzoek aan de UvA: Kunt U zo goed zijn om mij voortaan niet meer aan te spreken met 'Beste Wim'? Welk communicatiebureau heeft bedacht dat het ondoordringbare beton van de universitaire bureaucratie met deze jovialiteit moet worden opgeleukt? Bovendien ervaar ik het helemaal niet als joviaal of als informeel. Uit Uw mond klinkt het vooral denigrerend.

De bureaucratie van de #UvA heeft meer tentakels

[4 juli 2015]

De Commissie casus matching UvA, hier thuis inmiddels omgedoopt tot de Commissie e-matching UvA ("durft U het aan"?), heeft niets meer van zich laten horen. Hun in DDR-beton gedrenkte afwijzingsmail, bood zowaar de mogelijkheid voor een reactie. Als verwonderde aspirantstudent heb ik daarvan natuurlijk gebruik gemaakt. In mijn reactie heb ik nog eens al mijn overwegingen weergegeven waarom me te laat heb ingeschreven voor de studie muziekwetenschap. Ik heb ook gevraagd naar de beroepsmogelijkheden. Maar de DDR zwijgt tot op heden in alle talen. Echte bureaucratie is ongrijpbaar tot de Muur valt. Zoals bekend kan dat een jaartje of 28 duren.

Gelukkig zit ik nog wel in het systeem, hoewel Walter Ulbricht bozig had gemeld dat ik meteen uit het systeem zou worden verwijderd. Maar dat is Ome Walter blijkbaar nog niet gelukt. Want een paar dagen later krijg ik mijn volgende 'Beste Wim'-mail. Met het verzoek of ik mijn intake-formulier 2015-16 zo snel mogelijk wil invullen. Ook deze mail kan de systeemwereld van de UvA maar moeilijk verhullen. Zo luidt het mailadres info-otm-fgw@uva.nl. Wie zou dat in godsnaam zijn? Zou daar een mens achter schuil gaan? Toch is mijn gevoel vanzelfsprekend meteen anders als het systeem mij blijkbaar nog steeds als student wil zien. Ik heb geantwoord dat de inhoud van de mail haaks staat op de eerdere afwijzing. Ook op deze reactie mocht ik geen antwoord ontvangen. Waarschijnlijk is info-otm-fgw@uva.nl toch geen mens.

Echt hilarisch wordt het als ik op de laatste dag van de week een uitnodiging krijg om als extern lid toe te treden tot de Examencommissie Research Master van een aanpalende faculteit. Het wordt me meteen duidelijk dat ik daarover niet te licht moet denken. Als ik instem wordt ik "extern lid, krachtens artikel 7.12a lid 3, sub b. van de WHW, van de examencommissie RMSS, RMUS, RMIDS, MIDS, per 1 september 2015". Helaas is artikel 7.12a lid 3, sub b. van de WHW niet bijgevoegd. Ik stoor me er niet aan, omdat het verzoek binnenkomt via een goede vriend die bij me in de straat woont. Ik heb hem geantwoord dat ik graag wil toetreden tot zijn commissie, als het voor de faculteit geen bezwaar is dat ik bij de bureaus als student ben afgewezen.

Ik had me voorgenomen gewoon braaf student te worden. En binnen een week snak ik naar de volgende bezetting van het Maagdenhuis. Ik vrees dat die bezetting moet wachten tot een nieuwe voorzitter van het College van Bestuur is benoemd. Dat duurt me te lang. Ik gooi al mijn goede voornemens overboord en val vandaag nog terug op het netwerk dat ik als wetenschapper en via de politiek heb opgebouwd. Es even kijken wie uit mijn adresboek me kan helpen aan een inschrijving aan de UvA. Want die opleiding ziet er gewoon goed uit.

Een leven lang leren is nog steeds een curiosum

[8 juli 2015]

Verwarrende dagen. Ik heb vriendelijk het intake-formulier voor de UvA ingevuld en een bezwaarschrift ingediend tegen de afwijzing van mijn inschrijving. Krijg goed advies van de volgende generatie. Vrienden die net zijn afgestudeerd en al enigszins gewend zijn aan de bureaucratie van het hoger onderwijs. De ene vriend schreef: welkom aan de universiteit! De andere schreef dat hij erin geslaagd was om twee studies af te ronden ondanks Kafka. Zijn advies: gewoon de regels negeren en als het niet anders kan: gewoon blijven drammen tot ze toegeven. En zijn ervaring was dat ze dat laatste uiteindelijk altijd deden.

Zo maak ik bezwaar tegen het besluit van de 'Commissie casus matching UvA' om niet door de vingers te zien dat ik mij te laat heb ingeschreven. Ik ben zo vriendelijk mogelijk. Maar ik kan het toch niet laten om te melden dat nergens

is te vinden waarom 1 mei zo'n harde deadline is en dat ook nergens is te vinden wat de criteria zijn voor een uitzonderingspositie. Hoe moet je dan een bezwaar argumenteren? Laat ik het voorzichtig zeggen: juridisch kwetsbaar. Of gewoon: juridisch broddelwerk.

Nog erger is dat niet duidelijk is tegen wiens besluit ik bezwaar moet maken. De website suggereert dat het gaat om een (gedelegeerd) besluit van het College van Bestuur. En dat ik daartegen bij het College van Bestuur in bezwaar moet gaan. Ik ben geen jurist, maar er moet toch een jurist bij de universiteit zijn die heeft bedacht dat dat een vreemde constructie is. Ik ga tegen een besluit van het College van Bestuur in bezwaar bij het College van Bestuur. Elk hof zou zo'n constructie afwijzen. Ook is het interessant dat mijn bezwaar schriftelijk kan worden toegezonden aan de Geschillencommissie en digitaal aan het College van Bestuur. Nee, ik ben geen jurist, dus ik snap er niets van.

Intussen meldt de afdeling Muziekwetenschap 'positief' te staan tegenover mijn inschrijving. Dat waardeer ik zeer en ik besef waar mijn vrienden zitten. Maar kan iemand mij uitleggen waarom ik een bezwaar moet indien tegen het niet krijgen van toestemming voor inschrijving na 1 mei, als de betrokken studie ervoor is dat ik toestemming krijg? En als het collegerooster en de zalen-indeling nog voorlopig is? En nog belangrijker: ik wil graag studeren aan de UvA. En de studierichting wil mij graag les geven. Waarom kan dat dan niet?

Intussen vul ik ook mijn intake-formulier maar in. Er wordt mij gevraagd wat mijn examencijfer voor Nederlands was. Ik heb geen idee. En voor Engels. Ik heb geen idee. En mijn gemiddelde voor mijn eindexamen HBS-B in juni 1970. Was het 13 juni? 12 juni? Het was warm, dat weet ik nog wel. Grappig dat 'we' in Den Haag al jaren praten over 'een leven lang leren'. Ook ik. En dat een universitaire studie starten op je 63e alleen maar onbegrip oplevert. Voorlopig word ik toch vooral als een curiosum gezien. En misschien ben ik dat ook wel.

Elke begrafenisonderneming reageert meteen als ze aangesproken worden op Twitter, #UvA zwijgt als graf <http://wimderksen.com>

[8 juli 2015]

Ik keek mijn laatste tentamens na; ik kon geen gevoel van heimwee ontdekken
[11 juli 2015]

Mondige burger in beroep tegen formele puree van #UvA

[14 juli 2015]

Mijn dag kon niet meer stuk. Ik kreeg een mail van de UvA. Ik wil gaan studeren, maar heb me te laat ingeschreven. De UvA meent dat ik geen valide argumenten heb ingebracht tegen mijn uitsluiting, mijn annulering, mijn verwijdering uit het systeem. Daartegen heb ik tweemaal een bezwaar ingediend. Gisteren meldde de UvA: "Wij zullen uw bezwaar van 8 juli 2015 (met nummer AC1507 8256) voegen bij uw eerder ingediende bezwaar met nummer AC1507 5345. Het nummer AC1507 8256 komt te vervallen. Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd." Inderdaad: voldoende. Ik ben blij dat men mij zo behulpzaam is met het vinden van de uitgang van dit doolhof aan het Spui, te Amsterdam.

Ik ben ook blij dat ik eindelijk word aangeschreven als 'Geachte heer Derksen'. Mijn protest tegen dat jolige 'Beste Wim' als aanhef van bureaucratisch proza uit de donkerste DDR-tijd heeft blijkbaar geholpen. De UvA toont zich van zijn meest responsieve kant. Daarvoor dank.

In het eerste bezwaar had ik uitgelegd waarom ik te laat was met inschrijven en dat bezwaar maken lastig is als je niet weet op grond van welke criteria je bent uitgesloten. In het tweede bezwaar heb ik een nieuw, formeel argument aangevoerd. [Ik heb het mijn studenten vaak verteld: de hedendaagse burger is mondig en slikt die ondoordachte en slappe hap van de bureaucratie overheid steeds minder.] Een dierbare Twitter-volger heeft me er namelijk op gewezen dat die aanmelddatum van 1 mei helemaal niet voor mij geldt! Deze datum geldt alleen voor: "iedereen die zich voor het eerst aanmeldt bij een bacheloropleiding of Associate degree op een universiteit of hogeschool." Sorry, ik begrijp hem even niet. Ik ben niet de enige. De tekst vervolgt: "Dit betekent dat: je nog niet eerder hebt gestudeerd aan de universiteit of hogeschool; je al studeert aan een hogeschool of universiteit maar wilt veran-

deren van studie.” Ik vermoed dat men bedoelt: of het een of het ander. Wat men ook bedoelt: ik voldoe aan geen van beide voorwaarden. En dat betekent dat de aanmelddatum van 1 mei dus niet voor mij geldt. Logica, eerste jaar. Voor de duidelijkheid: ik slaagde voor dit vak in december 1970.

Inmiddels legde een ingewijde me uit waar we die datum van 1 mei aan te danken hebben. Op het ministerie van OCW had men het idee dat de studiekeuze van veel studenten onvoldoende doordacht was. Gevolg: veel studenten stappen na een paar maanden over naar een ander vak. [Ik stapte zelf in november 1970 over van economie naar sociologie.] Dit zag men als een probleem. [Ik ben mijn hele leven blij geweest met mijn doordachte overstap.] Oplossing: alle studenten schrijven zich in voor 1 mei en de universiteit organiseert een ‘studiekeuzecheck’.

Dus omdat sommige jongeren van 18 jaar nog niet precies weten wat ze willen studeren, moet ik me aanmelden voor 1 mei. Zo heb ik wel meer vragen: waarom moeten alle 18-jarigen voor 1 september toe zijn aan een doordachte studiekeuze; voor hoeveel studenten geldt dat ze door een verkeerde studiekeuze na een paar maanden moeten overstappen; waarom is het eigenlijk een probleem dat studenten na een paar maanden overstappen; welk effect heeft de studiekeuzecheck en alle bijbehorende bureaucratische rompslomp op het aantal overstappers in het eerste studiejaar en weegt dit effect op tegen de kosten die ermee zijn gemoeid? Enzovoorts.

Het doet me allemaal erg denken aan de masterclass die ik in de afgelopen maand gaf aan beleidsmakers van het ministerie van OCW. Het had moeten gaan over kennis en het beleid van OCW. Het ging vooral over $n=1$. Met ‘ $n=1$ ’ wordt bedoeld dat het departement vooral beleid maakt op grond van toevallig ontdekte problemen. En dat beleid wordt vooral gekenmerkt door twee dingen. Eén: als zich ergens in het land één probleem voordoet wordt gekozen voor één oplossing voor het hele land. Twee: in welke richting die oplossing wordt gezocht hangt sterk af van de toevallige ambtenaar die het probleem onder zijn beheer heeft. Het hele departement gaat immers voor ‘goed onderwijs’. En iedereen geeft aan dat hoera-begrip zijn eigen invulling.

En zo zou het best maar zo kunnen zijn dat de dochter van een directeur-generaal tot woede van haar vader al na drie maanden van studie veranderde en dat alleen om die reden mijn twee bezwaren nu tot één bezwaar moeten worden samengevoegd. Ik ben blij dat na de zomer mijn boek Haagse oersoep bij Boom Lemma zal verschijnen.

Universitaire bureaucratie door gebrek aan democratie

[22 juli 2015]

Het leek even goed af te lopen, mijn studie muziekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. Mijn inschrijving was geannuleerd omdat ik me te laat had aangemeld. Daartegen diende ik een bezwaarschrift in. Binnen uiterlijk 10 weken zou ik uitsluitel krijgen. Ja, dat is begin oktober. Maar vanochtend leek alles met een sisser af te lopen. Van mevrouw T. van de afdeling Juridische Zaken ontving ik haar advies aan de Centrale Studentenadministratie. Zij schreef het volgende: "Ik nodig u uit om, zo u daar ruimte voor aanwezig acht, na te gaan of een minnelijke schikking mogelijk is." Het klonk me als muziek in de oren. Nou ja, daarvoor wil ik ook naar Amsterdam. We gingen het in de minne schikken. We zouden allebei schuld bekennen en dan mocht ik toch nog studeren.

Maar wacht even: waarvoor moest ik eigenlijk schuld bekennen? Voor het indienen van twee bezwaarschriften? Voor het te laat inschrijven, met nadrukkelijke steun van de afdeling Muziekwetenschap? Voor het schrijven van deze blogs? Ik dacht dat ik van Max Weber altijd had geleerd dat het bij een echte bureaucratie ging om rechten en niet om gunsten. Dat je wel of geen recht hebt om een studie aan te vangen en niet dat je alsnog een gunst wordt verleend als je spijt betuigt.

Bovendien: ik juichte veel te vroeg. Enige uren later kreeg ik van dezelfde mevrouw T., nu Marianne T. geheten, een uitnodiging voor de hoorzitting van de Geschillenadviescommissie. Op 31 juli 2015, om 12.30 in kamer 35 in het Maagdenhuis. Daar waar mijn lieve vriendin Louise Gunning enige maanden geleden nog in wanhopig debat was verwickeld met de actievoerende studenten. Zij verloor. Een verzoek tot uitstel van de hoorzitting kan alleen worden verleend in 'uitzonderlijke omstandigheden'. Ik had niet anders meer verwacht.

Verrassend: ik blijk inmiddels een geschil te hebben met de Centrale Studentenadministratie. Ook deze administratie is uitgenodigd om haar standpunt nader toe te lichten. Eerder dacht ik een geschil te hebben met de Commissie casus matching UvA. Daarna bleek ik een geschil te hebben met het College van Bestuur. En nou moet ik de arena in met de Centrale Studentenadministratie.

En ook een andere zin kan ik niet onvermeld laten. Marianne T. schrijft me dat ik de reactie van de Centrale Studentenadministratie zal ontvangen, “zodra zij die heeft ontvangen”. Maar dezelfde Marianne T., zij het in de gedaante van Mevrouw T., schreef me vanmorgen dat zij de Centrale Studentenadministratie had geadviseerd ‘in der minne te schikken’. Ik ben het nu helemaal kwijt. Waar staat die Marianne in dit hele spel? Straks blijkt ze nog de nieuwe voorzitter van het College van Bestuur te zijn, zeg maar: de nieuwe Louise.

Het doe me denken aan een paper dat ik jaren geleden schreef voor een congres van de Vereniging voor Bestuurskunde in Lunteren. Ik verdedigde daarin de stelling dat democratie leidt tot bureaucratie. Ik baseerde me onder andere op de universitaire democratie, die tot erg veel nieuwe regels had geleid. Ik ga nu de omgekeerde stelling poneren: het huidige gebrek aan democratie bij de universiteiten heeft tot een bureaucratisch monstrem geleid. In een volwassen democratie zijn er voldoende checks and balances. Misschien zijn al die tegenkrachten wel het onbetwiste voordeel van de democratie. Tegenkrachten tegen een autoritaire macht, of tegenkrachten tegen bureaucratische wildgroei. Weten we nog waarom ik in deze bureaucratische kluwen ben terechtgekomen? Omdat ik voldoende tijd moest hebben om me af te vragen of die muziekwetenschap wel iets voor me zou zijn. Inderdaad, aan die vraag ben ik de laatste weken niet meer toegekomen.

#UvA volente, als God het wil

[29 juli 2015]

Ja! De bureaucratie van de Universiteit van Amsterdam geeft zich plotseling gewonnen. Ik zat me te verheugen op de hoorzitting, komende vrijdag, waar ik mijn bezwaar mocht komen toelichten. De universiteit had een maand geleden mijn inschrijving geannuleerd omdat ik me bij nader inzien te laat had ingeschreven. Ik diende een bezwaar in, ik diende nog een bezwaar in en de universiteit maakte van die twee bezwaren weer één nieuw bezwaar. En nu meldt de Centrale studentenadministratie dat ze haar besluit heeft herzien. De universiteit heeft besloten om mijn verzoek tot inschrijving te honoreren. Met het dringende verzoek om mijn bezwaar in te trekken.

Jammer! Als je zo'n strijd aangaat wil je hem ook echt winnen. :) Wil je mensen overtuigen. En als je wint, wil je weten waarom je wint. Niets daarvan. Net zo onverwachts als deze hilarische stijd begon, even onverwachts is hij weer geëindigd. Geen argument, geen overweging. Nee, we herzien ons besluit.

Deze afloop komt helaas overeen met de vele verhalen die ik inmiddels van (mede!)studenten heb gehoord. Stein mailde al bij mijn eerste blog: "Welkom op de universiteit!". Lucas meldde dat het allemaal nog veel erger kon. Hij volbracht twee studies tegelijkertijd, een situatie waarop de UvA in het geheel niet was berekend. Maar hij gaf me een wijs advies: "Als het kan: trek je er niets van aan, en wacht in alle andere gevallen net zo lang tot ze toegeven". Dat was ook het advies van Marina. "Gewoon wachten tot het over is. Uiteindelijk willen ze toch je geld." En ook ouders lieten van zich horen. Veroniek vroeg zich enigszins verbaasd af of dit allemaal nieuw voor me was. En Albert wilde samen met mij ten strijde trekken. Ook zijn dochter was uitgenodigd voor die hoorzitting. Wellicht is ook haar besluit inmiddels herzien. Zo maar herzien.

Ja, Veroniek, dit was allemaal nieuw voor me. Ik werk sinds 1978 aan de universiteit. Als ik volgende maand afscheid neem, ben ik 26 jaar hoogleraar. En ik wist niet dat zoveel studenten last hebben van zoveel bureaucratie. Natuurlijk was me opgevallen dat het College van Bestuur steeds meer medewerkers om zich heen begon te verzamelen. Er was in Rotterdam geen faculteit groter dan het apparaat van het College van Bestuur. Terwijl wij toch onderwijs gaven en onderzoek deden. En ik zag ook wel dat de systeemwereld van de bureaucratie steeds verder afdaalde naar de werkvloer. Collega's begonnen te denken in 'onderwijslasten', terwijl niemand kon volgen hoe die berekeningen tot stand kwamen.

Maar uiteindelijk hadden wij weinig last van de bureaucratie. We wisten hoe we hem konden negeren, hoe we hem konden misleiden en hoe we onze eigen weg konden gaan. Veel hoogleraren hebben een parttime baan, de ultieme basis om je eigen baas te zijn. Vorige maand vond ik nog een brief van de examencommissie, die me aansprak op een vak wat ik een half jaar geleden had gegeven. Ik weet het, de meeste mensen kijken vaker in hun postvakje. Maar als ik de brief eerder had ontvangen, was mijn reactie niet anders geweest. Gewoon negeren.

Ik heb nu geleerd dat het voor studenten toch anders is. Ook zij doen er goed aan om de bureaucratie te negeren. Om te wachten tot het over gaat. Maar zij zijn er soms wel van afhankelijk. Als de UvA haar mening niet had herzien, als mijn bezwaar tot niets had geleid, had ik wel mooi een jaar moeten wachten. Als de dochter van Albert het vrijdag niet wint, moet ze volgens haar vader een

jaar 'vakken vullen bij Albert Heijn'. Dat is wel de macht van de bureaucratie. Of hebben al die studenten gelijk als ze zeggen: "Soms moet je even wachten, uiteindelijk willen ze toch je geld uit Den Haag." Maar waarom maken ze dan toch al die drukte?

Dochter van Albert Hoogland wordt gebeld: ook toegelaten, besluit herzien, geen argument, 1 dag voor hoorzitting :) <http://www.wimderksen.com/?p=122851>

[30 juli 2015]

Hoe ik op de #UvA werd toegelaten

[niet gepubliceerd op website]

Zo vormden die vijf blogs een soap in vijf bedrijven. Het einde kwam voor sommigen als een teleurstelling. Het was te snel voorbij. Het had nog veel langer mogen duren. Inderdaad kreeg ik na elke blog veel reacties. Likes. Steun. Adhesie. Advies. Eén advies was precair: of ik geen andere wegen moest bewandelen. Maar ja, die blogs zijn nogal openbaar. Je kan toch moeilijk schrijven dat je de secretaris van de universiteit hebt gebeld. Dat je haar kent van de partij. Dat je samen met haar een verkiezingsprogramma hebt geschreven. Dat ik anders Louise had gebeld, als die nog in functie was geweest. Omdat ik haar nog beter kende. En dat de secretaris heeft beloofd eens op onderzoek uit te gaan. Dat we weer contact zouden hebben als mijn bezwaar niet zou worden gehonoreerd. Hoe we dan samen zouden bezien welke vervolgstappen genomen moesten worden. Nee, ze zegt niets toe, zo verstandig is ze wel. En ik meld het niet in mijn blogs, zo handig ben ik wel. En zo doe je dus aan zelfcensuur.

Een wetenschapper en zelfcensuur. Is dat erg? Wel als je de blogs leest als een verslag. Een zo objectief mogelijk verslag. Maar zo heb ik ze niet bedoeld. Aan de ene kant zijn ze voor mij vooral een grappig instrument. Het was heerlijk om de soap groter te maken dan hij was. Maar natuurlijk waren de blogs ook een poging om op een andere manier met de UvA in contact te komen.

Het bleef lang onduidelijk of dat lukte. Ilse schreef al snel: hebben ze daar zoveel mensen bij Communicatie om Twitter te volgen en dan reageren ze niet eens op jouw blogs. Ook Lex begreep niet waarom bij de UvA niemand ingreep. "Dit is toch je reinste vorm van reputatieschade." En inderdaad, uit de reacties van de UvA viel lange tijd niets op te maken. De bureaucratie was vooral zelfreferentieel. Ze reageerde vooral op zichzelf. Wel werd ik onverwachts geprezen voor mijn 'flexibiliteit' toen ik mij zonder morren schikte in een ander tijdstip voor de hoorzitting. Was dit een hint? En laten we niet vergeten: het eind van de soap was verrassend en onderwacht. Het bleek zo maar mogelijk om de tegenovergestelde beslissing te nemen. Ik stelde wel vast dat ik op de dag voorafgaande aan deze beslissing, veel lezers op mijn website mocht verwelkomen. Maar ja, ik kan wel zien hoe vaak mijn blogs worden gelezen, maar niet door wie.

Toch laat de waarheid zich niet verhullen. Mijn kompaan Albert is op het allerlaatste moment gebeld dat zijn dochter toch is toegelaten. En dat ook zijn hoorzitting wordt gecancelled. Hij vertrouwt het niet helemaal en gaat toch maar even naar Amsterdam. Nee, meneer Hoogland, uw hoorzitting gaat niet door. Uw dochter is toegelaten. Maar waarom dan? Ja, een onafhankelijke commissie heeft er nog eens naar gekeken. Van het besluit van de commissie staat niets op papier. Albert vraagt door, hij wil argumenten. Hij stelt de directe vraag of ze mijn blogs daar ook gelezen hebben. Dat wordt zonder meer bevestigd. En of het feit dat ik zijn dochter in mijn laatste blog heb genoemd, doorslaggevend is geweest. Antwoord: "Ja, wij hadden inderdaad het vermoeden dat het om uw dochter ging." Waren mijn blogs niet alleen reden om mij verder met rust te laten, maar ook de dochter van Albert? Albert weet het zeker. Hij wil me hartelijk danken, voordat hij lekker met zijn dochter uit eten gaat.

[#UvA](#) doet een laatste (?) poging om mijn komst naar Amsterdam te verhinderen: ze noemen me Beste Johan [#onderdegordel](#)

[5 augustus 2015]

#UvA: waar is je diploma uit 1970

[6 augustus 2015]

Ik krijg een vriendelijke uitnodiging voor de introductie van alle eerstejaars muziekwetenschap op 31 augustus. Toevallig ook mijn laatste dag als hoogleraar.

Ik krijg een dringend verzoek om mijn collegegeld te betalen, hetgeen ik meteen doe.

En dan krijg ik op 6 augustus plotseling weer zo'n boze mail van de UvA-computer. Dat ik niet aan alle vereisten heb voldaan en dat ik wordt uitgeschreven als ik niet voor 31 augustus aan alle vereisten voldoe. Maar de computer laat zich moeilijk raden. Wat is het probleem? Na diverse malen doorklikken begrijp ik dat ik nog geen gewaarmerkte kopie van mijn eindexamenbul heb ingeleverd. Redelijk verzoek. Maar waarom is die UvA-computer toch altijd zo bars. Afgezien van die jolige aanhef.

Met die aanhef is dit keer overigens wel meer aan de hand. Werd ik vorige maand nog aangesproken met 'Beste Wim', waartegen ik bezwaar maakte, omdat er verder niets informeels aan het bericht viel te ontdekken. Werd ik later aangesproken als 'Geachte heer Derksen', een signaal dat ze mijn gemopper in mijn blogs braaf zaten mee te lezen. Maar sinds kort wordt ik aangesproken met 'Beste Johan'. Iedereen heeft uit zijn jeugd van die Achilleshielen overgehouden. Volstrekt onbelangrijke naar het schijnt, maar voor de betrokkene van groot gewicht. Simpel gezegd: dat 'Beste Johan' is een slag onder de gordel. Bovendien: ze hebben me bij de inschrijving gevraagd wat mijn roepnaam was. Mijn antwoord luidde: Wim. Ik herhaal: Wim. Wim dus. En hoe komen ze er dan nu bij om me met Johan aan te spreken? Als je geen computers kan programmeren, gebruik ze dan niet.

Ik mopper wat op Twitter. Over die slag onder de gordel. En over die gewaarmerkte kopie van mijn HBS-B-diploma uit 1970. En of mijn promotiebul misschien ook voldoet. De kans dat ik de laatste kan vinden is 10 jaar groter. En zowaar: de UvA antwoordt per tweet. Een scan van het HBS-diploma of van mijn doctoraalbul is voldoende. De computer had met die gewaarmerkte kopie overvraagd. Blijkbaar een foutje bij het programmeren. Maar een promotiebul is niet toereikend, omdat hij 'niet valt te verifiëren'.

De komische situatie doet zich inmiddels voor dat mijn promotie in 1980 dus niets meer waard is. Ik mag alléén een bachelor muziekwetenschap beginnen

omdat ik een HBS-diploma heb en een doctoraal in de sociologie. Gelukkig heb ik nog wel vijf jaar het jus promovendus.

Max Weber vond bureaucratie een zegen. Het einde van een willekeurig overheidsbestuur. Maar bureaucratie heeft ook zijn nadelen, het kan eenvoudig in al zijn eigen regels verzuipen. Wat bedoeld is als instrument tegen willekeur, wordt een doel op zich. En leidt vooral tot verstarring. De informatisering van de laatste decennia heeft dit effect versterkt. De computer heeft in ieder geval het laatste greintje informaliteit uit het systeem gehaald.

Natuurlijk, ook ik ben tegen willekeur. Maar is er nu niemand in Amsterdam die mij zonder verdere gewaarmerkte kopieën van bullen uit 1970 kan toelaten, omdat uit mijn antecedenten toch wel is gebleken dat ik ooit de middelbare school heb gehaald? Oh ja, intussen is mijn benoeming tot extern lid van de examencommissie voor de masters van de aanpalende UvA-faculteit schriftelijk bevestigd.

Voor Bach moet je vooral de luisteraar goed begrijpen

[9 augustus 2015]

Barend Schuurman toont in zijn boek *Bachs cantates*, toen en nu niet alleen een grote Bach-eruditie, maar hij poneert ook een interessante stelling. In zijn woorden: de teksten van de cantates van Bach 'zijn niet meer van deze tijd'. Hij laat dat overtuigend zien. In Bachs cantates gaat het vooral over 'de eeuwige waarheden uit de traditionele christelijke geloofstraditie.' Bovendien is er sprake van 'een autoritaire verkondiging van deze geloofswaarheden'. Dat past niet meer bij het geloof van dit moment, waarin de gelovige, volgens Schuurman, 'zijn eigen houding moet bepalen tegenover de omstandigheden in de wereld, en daarmee tegenover geloven en spiritualiteit'. Schuurman doet vervolgens een voorzichtige poging om de teksten van Bachs cantates naar onze tijd te vertalen.

Boeiend, boeiend. Maar het roept bij mij verschillende vragen op. Mijn eerste vraag: kan het ook zijn dat wij niet alleen de tekst maar ook de muziek anders verstaan dan de tijdgenoten van Bach? Of: waarom zouden wij alleen de tekst

anders verstaan en niet de muziek? Daar kan men tegen in brengen dat muziek 'tijdloos' is. Maar dat geldt in ieder geval niet voor ons, voor de luisteraars. Onze oren hebben al kennisgemaakt met Le Sacre dur printemps van Igor Strawinsky of de eerste Vioolsonate van George Antheil. Dat moet invloed hebben op hoe wij Bach ervaren.

Dat brengt mij bij een tweede vraag, waaraan Schuurman verrassend genoeg geheel voorbij gaat. Als de teksten van de Bach-cantates 'niet meer van deze tijd zijn', en om die reden een nieuwe interpretatie vragen, zeg maar: een actualisering, waarom zouden we dan wel moeten proberen om de muziek uit te voeren zoals die in de tijd van Bach geklonken heeft? De luisteraar moet toch vooral worden 'gegrepen' door muziek, zoals Schuurmans het zegt. Geraakt worden. Het gaat toch om het verklanken van verdriet, liefde, lijden, vrolijkheid etc.? Cantates waren in de tijd van Bach als het ware een alternatieve preek, een toongezette preek. In de preek en in de cantate werden op autoritaire wijze de geloofswaarheden verkondigd. Zo willen wij preken toch niet meer beleven en zo willen wij toch niet meer naar muziek luisteren? Het lijden van Christus wordt door de huidige kerkganger anders beleefd. En de muziek zal dus wel anders moeten klinken dan in de tijd van Bach om hetzelfde affect te bereiken. Of is dit te stellig?

Ik was toehoorder van de eerste 'authentiek uitgevoerde' Matthäus Passion in Nederland in het voorjaar van 1973 in Sappemeer. Ik heb alle cantates van Bach in de versies van Leonhardt, Harnoncourt en Gardiner eindeloos beluisterd. Ik wijs de historische uitvoeringspraktijk dus geenszins af, ik ben er een groot bewonderaar van. En toch vind ik het streven om de barokmuziek uit te voeren zoals hij indertijd (waarschijnlijk) is uitgevoerd een armoedig streven. Musicologisch wellicht interessant, maar muzikaal niet meteen. Niet de kerkgangers van de Thomaskirche in Leipzig uit 1730 moeten door het concert worden 'gegrepen', maar wij, de toehoorders van deze tijd.

Sedert de jaren 60 hebben veel musici zich langdurig beziggehouden met de vraag hoe Bach zijn eigen cantates heeft uitgevoerd. Voor mij is een andere vraag interessanter: waarom hebben de luisteraars uit de tweede helft van de twintigste eeuw zo'n behoefte kregen aan een interpretatie van barokmuziek die met 'historische uitvoeringspraktijk' werd aangeduid? Waarom werden we niet meer geraakt door Mengelberg's Matthäus Passion, en waarom konden we niet genoeg krijgen van het cantate-project van Harnoncourt en Leonhardt (hoe vals de instrumenten aanvankelijk ook klonken)? Waarom was, in de woorden van Gardiner, het 'slome sjokken' bij Bach voortaan uit den boze en moesten we Bach vooral 'laten dansen'? Daarmee doemt voor mij die grote

vraag op: in welke opzichten is het zoeken naar een authentieke uitvoeringspraktijk (niet gewoon) een kind van de jaren 60?

Met die vraag verandert er niets aan mijn liefde voor de historische uitvoeringspraktijk. Maar met die vraag relativeer ik wel het absolutisme van de 'historische uitvoeringspraktijk'. Alsof we nu, voor eens en voor altijd zouden mogen vaststellen hoe Bach behoort te worden uitgevoerd. Namelijk: zoals de grote meester dat zelf placht te doen. Nee, de historische uitvoeringspraktijk heeft geen absolute waarde. Het is een dingetje van de babyboomgeneratie, van de generatie van de jaren 60. En elke generatie zal steeds weer opnieuw moeten bepalen hoe ze Bach moeten spelen om de luisteraar optimaal te 'raken'. Als ze daarvoor Wagnertuba's nodig hebben, is het niet aan ons om dat af te wijzen.

Frans Brüggen sprak ooit de woorden dat elke noot van Mozart die het Concertgebouworkest speelde, 'gelogen' was. Misschien had hij voor zijn generatie 'gelijk', maar had het Concertgebouworkest, dat een veel ouder publiek bediende, evenzeer 'gelijk'. Daarom is het Concertgebouworkest onder Harnoncourt later ook niet 'beter' gaan spelen, wat dat 'beter' ook zou mogen betekenen, maar is het vooral de jongere generatie beter gaan bedienen.

Laatst bezocht ik een concert van het Orkest van de Achttiende Eeuw, voor mij de eerste keer na de dood van Frans Brüggen. Ik hoorde een orkest dat speelde volgens de regels van de historische uitvoeringspraktijk. Ik hoorde geen verrassingen. Ik zag plotseling een orkest met veel grijze haren. Was het de grootheid van Brüggen om steeds weer opnieuw te onderzoeken hoe de luisteraar moet worden 'gegrepen'? En was het orkest zonder zijn leiding al meteen een anachronisme omdat het nog te veel bezig was met de vraag hoe 'het hoorde' en te weinig met de vraag: hoe moet de hedendaagse luisteraar worden geraakt? Het zou een pleidooi zijn om meer onderzoek te gaan doen naar de hedendaagse luisteraar dan naar de archiefrollen uit Leipzig.

Zelf zou ik me willen richten op die eerdere vraag: hoe komt het toch dat de babyboomers zo gegrepen zijn door die historische uitvoeringspraktijk?

Zou de #UvA mijn leervragen willen weten

[14 augustus 2015]

In 1970 begon ik met een studie economie in Groningen. Het was een faliekante mislukking. Op de HBS had ik een economie-leraar die vooral les gaf in 'politiek economie'. Zeg maar het soort dingen wat Willem Vermeend en Rick van der Ploeg in de Telegraaf doen. Of Bas Jacobs en Sweder van Wijnbergen in de Volkskrant en de NRC. Het boeide me mateloos. Helaas kreeg ik op de universiteit vooral bedrijfseconomie. En veel boekhouden. Conform de tijdgeest begon ik met een paar studiegenoten een actie voor een ander onderwijsprogramma. We kregen geen poot aan de grond, want al die medestudenten wilden het bedrijf van hun vader overnemen. Een goed moment om over te stappen naar sociologie.

Het was niet alleen een simpele mismatch. Niemand heeft me op die Economische Faculteit ook gevraagd wat ik kwam doen. Wat ik wilde leren. En zelf had ik nog niet geleerd om mijn leervragen goed te verwoorden. Het onderwijs stond bovendien in die tijd volledig in het teken van het zenden. Op de middelbare school wist de leraar wat jij moest leren en het kwam niet bij hem op om meer aan te sluiten bij jouw leerbehoeften. Op de universiteit was het niet anders, of zelfs nog erger. En dat geldt al evenzeer voor het massale onderwijs in de sociologie, in die eerste jaren voor het Kandidaats. Zeg maar tijdens de bachelorstudie.

En dan sta ik nu aan het begin van een nieuwe academische studie. Ik heb geen idee hoe ze het in Amsterdam doen. Al ruikt het studieprogramma naar de Groningse tijd. Maar ik weet het wel wat ik wil leren. En als toevallig toch iemand mij vraagt wat mijn leervragen zijn voor mijn bachelor muziekwetenschap zeg ik het volgende:

- Ik wil meer leren over de relatie tussen de muziekgeschiedenis en de maatschappelijke context. Hoe hangen veranderingen in het muziek-idioom samen met sociale veranderingen?
- Ik wil meer inzicht krijgen in historische parallellen tussen muziek, schilderkunst, architectuur en eventueel literatuur.
- Ik wil musicologisch begrijpen wat het kenmerkende is van de muziek van mijn lievelingscomponisten Bach, Händel, Gluck, Mozart, Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Brahms, Wagner, Mahler, Bruckner,

Shostakovich, Stravinsky en Ten Holt. Het ontleden van de betovering, zonder te verzeilen in het tegenovergestelde: de onttovering.

Maar goed, ik kan wel braaf mijn leervragen formuleren, maar ik kom daar ook om iets over het vak 'musicologie' te leren, en zij weten wat dat vak inhoudt. En daarmee zit je meteen midden in het grote dilemma van het onderwijs. Hoe leren we zo effectief mogelijk? Het is algemeen bekend dat ik veel meer leer, als ik zelf eerst mijn leervragen formuleer. Maar wat te doen als mijn leervragen aan de kern van het vak voorbijgaan? Heeft de docent dan geen punt als hij toch even die kern wil vertellen? En ben ik wel in staat om de goede leervragen te formuleren, als ik nog te weinig van het vak af weet? Is het niet beter eerst eens rustig te luisteren naar wat de docent te melden heeft?

Ja en nee. Onderzoek, ja onderzoek, toont namelijk aan dat ik morgen 80% ben vergeten van het hoorcollege dat ik vandaag heb gevolgd. Na drie maanden is het college nagenoeg geheel in mijn brein verdampt. En we weten inmiddels uit onderzoek dat je vooral leert door eerst je eigen leerbehoefte te verwoorden. Dus je eigen leervragen te formuleren.

Dus moeten we ergens een middenweg zien te vinden. Mij moet duidelijk worden gemaakt wat het vak inhoudt én ik moet worden geholpen bij het formuleren van mijn leervragen. Daarna ga ik met hulp van docenten op zoek naar het antwoord op die leervragen. Dat lijkt mij de ideale middenweg, waarin de student optimaal leert. Voorwaarde is dat het leren door de student centraal staat en niet het leren door de docent. Waarom kennen we in het Nederlands maar dat ene woord: leren? Met het grote gevaar dat een universitaire docent heftig staat te zenden vanuit de gedachte dat hij dan aan het leren is.

John Eliot Gardiner over Johann Sebastian Bach

[13 augustus 2015]

Twee bijzondere mensen, John Eliot Gardiner en Johann Sebastian Bach. Als de één een boek schrijft over de ander verwacht je veel. De verwachtingen komen niet uit. Hoewel Bach het onderwerp van het boek is, is het te veel Gardiner en te weinig Bach. Dat is het gevoel dat overheerst na lezing van het vuistdikke Bach, muziek als een wenk van de hemel van John Eliot Gardiner, die meer bekend staat als vermaard dirigent, met name van barokmuziek. Laat

ik proberen mijn gevoel scherper onder woorden te brengen aan de hand van drie vragen.

De eerste vraag: geeft het boek een goed overzicht van Bach? Van zijn werk, van zijn leven, van zijn hemel. Antwoord: nee. Daarvoor is het boek veel te veel gefocust op de cantates, op de twee grote passies en op de Hohe Messe. De orgelwerken ontbreken geheel, van alle werken voor klavecimbel wordt slechts een enkele, naar het schijnt bij toeval, genoemd. En zelfs het Weihnachtsoratorium wordt slechts summier genoemd. Veel feiten (dat de Markus-Passion verloren is gegaan, bijvoorbeeld) worden terloops gemeld, waardoor je het ongemakkelijke gevoel overhoudt dat ook heel veel feiten terloops niet zijn gemeld (hoeveel passies heeft Bach eigenlijk geschreven?). Ik weet dat er niet zoveel bekend is over de grote Bach en dat we graag meer hadden willen weten. Maar desondanks hoort een boek met een dergelijke titel een systematischer overzicht te geven van wat we wél over Johann Sebastian Bach weten.

Vraag 2: betreft het boek enkele heldere (en wellicht nieuwe) stellingen over Bach? Nee, hoogstens de stelling dat Bach geweldig is. Het boek is ook te warrig in zijn redenering om tot heldere conclusies te kunnen leiden. Het is goed geschreven en uitstekend vertaald (door Frits van der Waa), maar de lijn ontbreekt nogal eens. De auteur lijkt te worden gekweld door een tekort aan zelfkritiek. Een kritische redacteur had op zijn minst meer lijn moeten brengen in de tekst. Niet dat Gardiner niet aan allerlei interessante vragen raakt. Maar het vervelende is dat hij zo weinig antwoorden geeft. Bijvoorbeeld: in hoeverre is de tekst van de cantates bepalend voor de inhoud van de muziek? Of kan Bach zonder gevaar de ene tekst door de andere vervangen, zoals hij in werkelijkheid nogal eens heeft gedaan? Gardiner benoemt deze vraag verschillende keren, maar hij komt nooit tot een antwoord. Eerder draagt hij steeds weer nieuwe argumenten en met nieuwe voorbeelden aan.

Om het wat cru te zeggen: het boek biedt dus geen overzicht en het biedt geen nieuwe inzichten. Misschien had die redacteur Gardiner een derde vraag moeten voorleggen: zou je in staat zijn om jouw interpretaties van Bach's cantates en passies te verwoorden? Het huidige boek komt veel dichter bij deze vraag dan bij de twee voorgaande. Eigenlijk moet je het boek ook lezen terwijl je de partituren ernaast hebt liggen en Spotify of Youtube in de aanslag. Te laat begreep ik dat ik het boek vooral zo moest lezen. Als een college van Gardiner over zijn eigen uitvoeringen van Bach. Maar ook als ik dat deed bekwam me een gevoel van twijfel: ik vrees dat Gardiner zijn geweldige interpretaties veel beter kan overbrengen als dirigent dan als schrijver. Of bezondig ik me nu al aan de foute gedachte dat musici zich moeten beperken tot het maken van muziek en dat ze het schrijven maar moeten overlaten aan de musicologen...?

Een studie aan de #UvA als cursus zelfbeheersing

[17 augustus 2015]

Hoor! Al voordat mijn studie begint, laat ik één van mijn goede voornemens vallen. De studieadviseur had me nog zo gevraagd: wil je nog vrijstellingen, Wim? Enthousiast reageerde ik dat ik dat niet wilde. Het gaat mij er niet om om zo snel mogelijk af te studeren, maar om zoveel mogelijk te leren. Maar toen kreeg ik vandaag een verontrustende mail. Van datzelfde bureaucratische mailadres van de #UvA, maar ditmaal ondertekend door Petra en Josien. Het ging over mijn verplichte diagnostische toets schrijfvaardigheid Nederlands op 30 september a.s. Ik zou de mail geheel kunnen overschrijven. De tekst is een blog op zich. Maar ik besef dat ik inmiddels zelf moet oefenen. Vandaar dat ik hem in mijn eigen woorden samenvat.

De toets op 30 september vergt drie uur. Als voorbereiding moeten we twee teksten samenvatten, die een week van tevoren kunnen worden gedownload (of moet ik zeggen: kunnen worden binnengehaald?). We moeten een kwartier van te voren aanwezig zijn. We worden op drie elementen getoetst: zijn we in staat de informatie uit de tekst adequaat in eigen woorden samen te vatten, zijn we in staat om ons over de tekst een mening te vormen en kunnen we dat allemaal in correct Nederlands.

Ik zie met name op tegen de laatste twee toets-elementen: een mening geven en correct Nederlands schrijven. Ik kom uit een gezin waarin twee dingen centraal stonden: "Wij zijn heel anders dan anderen" en, in het verlengde daarvan: "Wat anderen zeggen is niet waar". Zo'n achtergrond leidt een leven lang tot diepe vertwijfeling. Je weet enerzijds dat niets waar is en anderzijds wordt toch vaak een mening van je verwacht. Ach, dit soort diepe gedachten, of laat ik zeggen: roerselen, gaan wellicht te ver voor Petra en Josien. Maar toch, de dames vragen wél om een mening.

En dan dat correcte Nederlands! Ik heb meer dan 30 jaar tentamens nagekeken en meer dan 30 jaar het principe gehanteerd dat elke foute 'd' of 't' met een scherp potlood moest worden gecorrigeerd. Niet dat het enige zin had, want de meeste studenten komen hun tentamen na afloop nooit meer inzien. En als ze het willen inzien, doen ze dat alleen maar om hun cijfer van een 4,5 op te krikken naar een 4,7 (met de compensatie van de schrijfvaardigheidstoets is dat vaak net voldoende om een bachelor te halen).

Het viel me wel op dat het aantal foute 'd's' en 't's' in de laatste jaren exponentieel toenam. Zo erg, dat ik zelf ook steeds meer fouten ben gaan maken. Ook

het aantal keren dat een vriendelijke lezer mij wijst op een spelfout in één van mijn blogs, neemt exponentieel toe. Dertig jaar tentamens nakijken heeft helaas mijn eigen spelvermogen geperverteerd. En om die reden zou het me niet verbazen als ik een NAV (niet aan voorwaarden voldaan) ga scoren. [Als dat overigens het geval zou zijn, zal ik niet nalaten nog een heel lange blog te wijden aan het Nederlands van de voormelde mail.]

Ik geef toe: het onderwerp sluit goed aan bij mijn eerdere blogs over de #UvA. Met plezier ben ik dan ook weer achter mijn iPad-met-toetsenbord gekropen, om een nieuw blogje te schrijven. Maar er zij ook meteen gezegd (ja, dat 'zij' is echt met een lange 'ij', ondanks de conjunctie met 'zeggen'), dat ik die toets niet ga meemaken. Ik laat mijn eerste goede voornemen vallen: ik ga een vrijstelling vragen.

Dat is overigens nog niet zo eenvoudig. De examencommissie moet eraan te pas komen (arme mensen, die veel liever onderwijs geven en nog liever een mooi artikel schrijven, en als dat niet zo is, horen ze niet in een examencommissie te zitten). En ik moet motiveren waarom ik meen recht te hebben op een vrijstelling. Er zijn niet zoveel gronden waarop vrijstelling kan worden verleend. De ene: een met goed gevolg afgelegde schrijfvaardigheidstoets bij een andere opleiding van de UvA. De andere: het volgen van een opleiding elders. Mijn boeken tellen dus niet mee. Mijn artikelen niet. Mijn blogs al helemaal niet. En mijn proefschrift bleek eerder al geen reden om mij toe te laten tot de bachelor muziekwetenschap. Dan zal het zeker geen bewijs zijn van mijn schrijfvaardigheid. Zijn die Petra en die Josien eigenlijk wel gepromoveerd?

Ik zal dus een vrijstelling aanvragen met het argument dat ik jarenlang heb geoefend op 'd's' en 't's' bij het nakijken van tentamens, dat veel uitgeverij veel geld hebben verdiend aan mijn boeken, dat in het najaar mijn boek Haagse oersoep uitkomt bij #BoomLemma, dat mijn proefschrift helemaal niet gek was geschreven, zij het wat hoogdravend en dat niemand de taalbeheersing heeft van Thomas Mann, die ik meteen maar weer eens ter hand heb genomen. En dat ik nu al beloof nog jarenlang mijn taalvaardigheid in te zetten tegen de #UvA als ik geen vrijstelling krijg. En voor mijn trouwe lezers: ook als ik die vrijstelling wel krijg, blijf ik lucht geven aan mijn diepe plezier in het reilen en zeilen van de #UvA.

Aan het einde van de vakantie, bij de post: mijn collegekaart!! NB: het is geen bewijs van inschrijving!

[23 augustus 2015]

Vakantie achter de rug, #UvA heeft twee bullen gekregen en een verzoek tot vrijstelling. Ik snak naar het eerste college....

[24 augustus 2015]

Aan alles komt een einde! ik ben vanaf heden ingeschreven als student aan de #UvA. ik kan me geen betere universiteit voorstellen!!

[25 augustus 2015]

De zware onderwijslast aan de #universiteit

[28 augustus 2015]

Overuren of tussenuren? Niet belangrijk hoe je het noemt. Maar ze vallen me wel op. Op mijn eerste dag word ik om 10 uur verwacht voor een introductie voor alle eerstejaars van ons van. Om 11 uur zijn we klaar. Om 3 uur begint het eerste college, tot 6. Vier overuren of tussenuren. Waarom? Wat is dit voor onzin? Voor zelfstudie? Maar ik weet nog helemaal niet wat ik moet leren.

Ook bij bestuurskunde in Rotterdam hadden we weinig contacturen. Daar heb ik me vaak genoeg boos over gemaakt. Maar ik heb me nooit afgevraagd waarom die weinige uren zo verspreid over de hele week werden gegeven. Zo ook nu. In de komende weken heb ik op maandag 3 uur college, op donderdag 3 uur en op vrijdag 2 uur. Waarom doen we dat niet gewoon achter elkaar? Dan ben ik op maandag om 17 uur klaar met de colleges van de hele week. Ik kan één tegenargument bedenken. Als hetzelfde vak meer dan één keer per week wordt gegeven, is spreiden onvermijdelijk als je huiswerk mee wil geven. Maar wij krijgen helemaal niet elke week huiswerk. En het 'inleiding musicologie' dat we op maandag en donderdag krijgen, bestaat in werkelijkheid uit twee inleidingen, met twee verschillende docenten en twee verschillende boeken. Er staat dus niet een ééndaagse werkweek in de weg!

Of verspreiden we die paar colleges over de hele week om de indruk te geven dat we les geven? Het is zo grappig om de tegenwoordige studenten over 'school' te horen spreken. En het is zo minder grappig dat het universitaire onderwijs ook zo 'schools' is geworden. Terwijl het een school is waar nauwelijks les wordt gegeven! Ook in Amsterdam wordt de studenten voorgehouden dat ze elke week 40 uur met hun studie bezig zullen zijn. Ik ga het meemaken. Maar in Rotterdam zeiden we dat ook. Terwijl uit elk onderzoek bleek dat de studenten gemiddeld niet meer dan 20 uur per week aan hun studie besteedden. En ik kan je beloven dat die 40 uur heel precies waren uitgerekend. Hoeveel uur kost het lezen van 10 pagina's? Hoeveel uur kost het schrijven van een paper van 1000 woorden? Enzovoorts, enzovoorts. Alleen die uren waren volstrekt fictief. Uit de lucht gegrepen. Kijk maar naar die werkweken van 20 uur!

Ook voor docenten bestaan dat soort berekeningen. Ik gaf de laatste jaren in Rotterdam aan de eerstejaars het vak 'kernvragen van de bestuurskunde'. In de eerste vier weken van hun studie behandelde ik ongeveer de hele stof. Ik deed dat in 8 colleges, van 2 x 45 minuten. Dat is 12 uur in totaal. Mijn onderwijslast voor deze 12 uur bedroeg 150 uur. Met uitdrukkelijke vermelding dat ik niet geacht werd de tentamens na te kijken (hetgeen op zich al een gotspe is). Iemand, ja iemand in de bureaucratie, had blijkbaar uitgerekend dat een ervaren hoogleraar 12,5 uur voorbereiding nodig heeft voor 1 uur les geven aan eerstejaars die nog nimmer iets van de bestuurskunde hebben gehoord. Ook als hij zijn Powerpoint van vorig jaar gebruikt.

Maar laten we eerlijk zijn: de docenten lieten zich deze bureaucratie met graagte aanleunen. Met een paar vakjes had je al voldaan aan je 'onderwijslast' en kon je je weer richten op je 'onderzoekstijd'. Ja, dat zijn de formele woorden. En die twee woorden zeggen in feite alles. Het onderwijs is vooral een last en met goed onderzoek worden we uiteindelijk hoogleraar. En daarom krijgen die studenten zo weinig onderwijs dat al mijn colleges in één dag zouden kunnen worden afgehandeld.

Krijg vrijstelling voor schrijfvaardigheidstoets [#UvA](#); aangename beslissing; neemt me wel stof voor volgende blogs..)

[28 augustus 2015]

De #universiteit is te mooi om tijd te verknoeien

[31 augustus 2015]

Een vriend op Facebook schreef me: het moet wel een bijzondere ervaring om na zoveel jaar weer in de collegebanken te zitten. Nou dat was het! Niet alleen omdat het zo lang geleden was. Maar vooral omdat ik al die jaren aan de andere kant heb gestaan. Precies een jaar geleden ontving ik de eerstejaars in Rotterdam en legde ze uit wat de kernvragen van de bestuurskunde zijn. Nu zit ik mijn best te doen om alleen student te zijn. Ik kan het niet laten om veel te observeren.

En er valt veel te observeren. We beginnen om 10 uur met één uur introductie voor de eerstejaars. De helft van de afdeling musicologie is opgetrommeld en stelt zich voor en vertelt zijn of haar plannen. Het is allemaal, ja zeg maar, gewoon lief. En het is heel erg herkenbaar. Het is duidelijk wie de hoogleraren zijn. Het is duidelijk wie de universitair hoofddocent is. De laatste is de spreekstalmeester. Maar de ene hoogleraar moet haar natuurlijk wel even inleiden. De andere hoogleraar wordt door zijn onderdanen heftig geprezen dat hij nog even aanwezig is. Eigenlijk is hij daar te hoog voor. Hij laat zich door al deze lof verleiden om nog even achter het kathedraal te gaan staan. Charmant, rommelig, en zonder enige voorbereiding. Hij heeft dan ook geen verhaal. Als hij dat zelf bemerkt, rondt hij gelukkig snel af.

Ik kan ervan genieten, van de universiteit. Hoe hoe weinig professioneel het ook allemaal gaat. Er worden wat 'stencils' uitgedeeld. ik gebruik met opzet nog maar eens dat woord. Het is soms smoezelig en groezelig. Er wordt gehakkeld (omdat de collega's erbij zijn?). Er wordt authentiek enthousiast gedoceerd. De sheet is onleesbaar of de beamer werkt niet. Ja, bij Nelissen en Schouten doen ze dat allemaal heel anders. Dan zou er koffie zijn geweest en een petitfour en een map met (gedeeltelijk overbodig) lesmateriaal. Wij zitten gewoon in zaal 3.01 na het beklimmen van zes trappen. In het rooster voor de middag blijkt dezelfde zaal 'Universiteitstheater' te heten. Maar de docenten zijn gedreven, ze houden van hun vak. In de commerciële wereld houden ze vooral van mijn centen.

Ook dat college in de middag biedt veel stof voor observatie. Ik zal later nog wel eens spreken over het schoolse karakter van de universiteit. En dat die schoolsheid eerder de behoefte lijkt van de docenten dan dat studenten daarvoor veel aanleiding geven. Op het rooster staan 3 uur 'inleiding musicologie'. Die inleiding, ik schreef het al, is vooral een samenraapsel van onderwerpen

en vooral van wensen van individuele docenten. Collegeprogramma's komen altijd incrementeel en organisch tot stand. Ooit was er een grote gedachte en daarna veel docenten en hoogleraren die hun eigen vak overeind willen houden. Het geeft niet. Behalve dat al dat aanbod nooit wordt afgestemd op onze vraag.

Vanmiddag valt me vooral op hoe groot de verschillen in informatiedichtheid zijn. Om drie uur starten we. Het eerste half uur gaat voorbij met het opnoemen van namen (aanwezigheidsplicht, kom ik vanzelfsprekend ook nog op terug) en aan het toelichten van het programma. Die toelichting is helaas geen toelichting (bijvoorbeeld: waarom die vak op dit moment in de studie?), maar is het voorlezen van regels en nog eens regels. Allemaal rechtstreeks te vinden op de website en op ons eigen Blackboard (intranet voor studenten). Dan gaat na een half uur plotseling het vuur branden. Docent vraagt: wat is muziek? Hij zet ons vijf kwartier aan het denken. Prachtig college. Jammer dat de docent uiteindelijk vergeet zijn eigen definitie te geven. Hadden we onze onrijpe ideeën nog beter kunnen toetsen.

Dan is het kwart voor vijf. We gaan een kwartier koffiedrinken. Na het kwartier komt docent nr 2. Die neemt een half uur om het idee van opdrachten voor de komende week te verduidelijken. Ik begrijp dat we elke maandagmorgen om uiterlijk 8.59 een opdracht digitaal moeten inleveren. En dat we 's middags een geprinte versie naar het college moeten meenemen. Ik neem aan dat de docent vervolgens de geprinte versie gaat nakijken. Vanwaar dan die keiharde deadline van 8.59? Als die teksten toch pas een halve dag later worden ingenomen en een week later worden becommentarieerd? Ook dat onderwerp komt nog wel eens terug. Voor nu is vooral belangrijk dat alle procedures en regels over de opdrachten gewoon op Blackboard zijn te vinden. En dat het voorlezen daarvan geen meerwaarde heeft.

Om half zes ronden we maar af, omdat we wel klaar zijn. Zo bestaat het eerste college uit: 5 kwartier mooi verdiepend college, 4 kwartier voorlezen van regels en procedures, die elders beter zijn beschreven en 3 kwartier pauze. Je zou toch zeggen dat dat beter moet kunnen.

En natuurlijk, ik besef: ik heb al een paar jaar ervaring. Ik heb al eens een onderzoeksopzet geschreven. Het zal meespelen in mijn wegging van die kwartieren. Toch vallen mij twee dingen op. Eén: wat hebben mijn medestudenten ongelofelijke goede opmerkingen bij het verdiepende college, wat zijn zij al ver in hun denken. Twee: wat zijn alle studenten betrokken bij de echte inhoud en wat worden ze vervelend en afgeleid als het over regels en procedures

gaat. Kom op, geef ons volgende keer 12 kwartier fantastisch college! Jullie kunnen het!

Leren is meer dan reproduceren

[20 oktober 2014]

Ik had er genoeg van. Vorige week keek ik een tentamen van de eerstejaars na. Het tentamen was redelijk goed gemaakt. Normaal reden voor tevredenheid. Maar na 30 tentamens werd ik moe van al die vergelijkbare antwoorden. De studenten hadden alleen of in hechte samenwerking de goede antwoorden bedacht. Beter: ze hadden heel netjes gereproduceerd wat ik ze had verteld. Maar hadden ze ook iets geleerd?

Vanmiddag moest ik weer voor de klas. Voor een andere groep. Het was hun vijfde college. Weer zo'n stijl oplopende collegezaal, waarin de braven voorin de klas zitten en de brutalen achterin. Ik parafraseer. En allemaal heel betrokken bij mijn college. De deelname is een feest om te zien. Elke week zit de zaal weer vol. Maar allemaal zijn we bezig met reproduceren. Ik reproduceer de stof en het boek en de studenten hopen voldoende op te vangen om bij het tentamen dit alles weer op hun beurt te kunnen reproduceren. Ze zijn ook erg benieuwd naar het soort vragen dat ik tijdens het schriftelijke tentamen zal gaan stellen.

Waarom doe ik dit? Ik weet dat de studenten morgen 80% van het college van vandaag zijn vergeten. En over een paar maanden is bijna alles weg. Hoorcolleges blijven niet hangen. De studenten bereiden zich vooral voor op het tentamen. Ze vragen zich niet af of ze de relatie tussen Prorail en NS beter begrijpen, maar wat ze moeten doen om het tentamen te halen. Als ik iets over gemeenten en decentralisatie vertel, zie je ze denken wat voor tentamenvraag daarbij zou kunnen horen. Ze zijn helemaal gericht op reproduceren (en daarna zo snel mogelijk vergeten) en nauwelijks op leren. Leren, met een hoofdletter.

Als je leert dan bekijft het. Dan ben je in staat om voortaan sommige berichten in de krant anders, en beter te begrijpen (ja, dat is bestuurskunde). Als je leert ben je in staat om het strategisch gedrag van het bestuur van de studentenvereeniging beter te begrijpen. Als je leert ben je in staat om te begrijpen waarom de waarheid niet de heilige graal van de politiek is. Als je leert begrijp

je het besturen beter, de politiek beter en de maatschappij beter. Intussen vertel ik de stof die ze straks op het tentamen moeten kunnen reproduceren.

Ik had er genoeg van. Op tal van plekken in het land leer ik cursisten dat leren veel meer is dan reproduceren. Maar op de universiteit sta ik voor een stijle collegezaal alleen maar uit te stralen dat ze straks moeten reproduceren wat ik ze nu vertel. Om die reden gaf ik vandaag anders college. Ik begon met de vraag: wat heb je hier de afgelopen weken geleerd. Ja ik vraag wat heb je geleerd, ik vraag niet: wat heb je hier gehoord? Er kwamen vier mooie antwoorden. Ze maakten blij. Maar er waren ook ongemakkelijke blikken. Zo doen we dat toch normaal niet. U vraagt toch elke week waarover we het de vorige week hebben gehad?

Ik besprak openlijk mijn twijfels en mijn verwarring met de studenten. Ik zei dat ik helemaal geen zin in dat tentamen had. Dat ik veel liever had dat ze een mooi paper schreven, waaruit zou blijken dat ze werkelijk iets hadden geleerd. Iets wat ze nooit meer zouden verliezen. Iets wat je leert, verloor je niet. Iets wat je onthoudt, vergeet je na een tijdje. Ik bood ze aan om geen tentamen te doen. Een studente vroeg of ze het geleerde ook visueel mocht presenteren. Ze dacht aan een schilderij.

Sommigen werden enthousiast, anderen waren vooral verward. Ze waren al aan de voorbereiding van het tentamen begonnen. Ze dachten dat ze moesten reproduceren. Anderen vroegen zich af hoe de nieuwe regels zouden luiden. En of de examencommissie dit wel goed zou vinden. En of ze het boek ook mochten meenemen naar het tentamen, en of ze aantekeningen in het boek mochten maken. En of ze samen met elkaar een paper mochten maken. En of ze én het tentamen én het paper mochten maken en of dan het hoogste cijfer zou tellen. De vertrouwde veiligheid van de reproducerende universiteit was even weggefallen.

Na 35 minuten was het debat voorbij. Een studente vroeg of we nu niet lang genoeg hadden gepraat over dit onderwerp en of we niet verder konden met de stof. Ik dacht erbij: de stof die straks moet worden gereproduceerd. Maar misschien, heel misschien hebben deze 35 minuten veel meer betekent voor de studenten dan die andere 505 minuten die ik voor deze groep zal staan. Dat ze iets hebben geleerd. Namelijk dat leren meer is dan reproduceren.

Hoe de systeemwereld de #universiteit overneemt

[15 oktober 2014]

Tentamens nakijken is geen lolletje. De stapel is erg hoog, het werk is eentonig en de teleurstelling over het gering effect van je colleges prikt achter je ogen. Zo ook nu. Ongeveer 100 tentamens, eerstejaars bestuurskunde Rotterdam. Het allereerste vak op de universiteit. Ik houd schema's bij om me te dwingen door te werken. Binnen drie weken moeten de cijfers echt bekend zijn. Ik sta me zelf alleen toe om dit stukje te schrijven over het nakijken. Dat hoort er toch wel bij.

Het komische is dat ik het tentamen eigenlijk helemaal niet zou mogen nakijken. In mijn onderwijslast is het nakijken van het tentamen niet inbegrepen. Wel in de onderwijslast van anderen. Ik ben daar tegen. Een docent hoort zijn eigen tentamens na te kijken. Bij open vragen is dat ook de enige manier om originele antwoorden extra te waarderen. Maar wat veel belangrijker is: ik leer van het nakijken van tentamens. Ik leer waar mijn college niet helder genoeg was. Welke onderwerpen en welke voorbeelden 18-jarigen wel aanspreken en welke onderwerpen veel minder.

Door zelf het tentamen na te kijken ga ik wel tegen het systeem in. En zolang dat voor anderen niet slecht uitkomt, wordt dat nog wel geaccepteerd. Toch is het opvallend dat het wordt vermeld: volgens het systeem hoor jij niet zelf na te kijken. Het lijkt daarmee of die systeemwereld van Den Haag steeds verder begint neer te dalen in de leefwereld van de docent. Twintig jaar geleden moesten we wel eens lachen over de dingen waarmee het College van Bestuur bezig was. Wij deden ons eigen ding. Tien jaar geleden begonnen de decanen van de faculteiten in de systeemwereld te geloven en te denken dat onze wereld daarmee samenviel. Maar nu hoor ik voor het eerst op de gang (eerlijk gezegd: ik kom er bijna nooit) mensen over hun uren praten. Niet over de uren die ze werkelijk ergens mee bezig zijn, maar de uren 'die er voor staan'. En ze lijken te denken dat die uren van de systeemwereld hun eigen uren zijn. De systeemwereld is neergedaald tot op de werkvloer. En zo gaat het ook bij de voorbereiding van het onderwijs steeds over die uren.

Ik heb niets tegen een systeemwereld. Ik heb er niets tegen als we mensen niet laten verzuipen in het onderwijs. Waardoor ze geen tijd meer hebben om onderzoek te doen of stukjes te schrijven. Behalve als in die systeemwereld geen plaats is voor de twee belangrijkste dingen van de universiteit: vind ik het leuk om les te geven en leren mijn studenten van mijn college?

En nu weer nakijken.

De eerste dag als oud-hoogleraar zit er bijna op, een zekere leegheid, een zekere opluchting

[1 september 2015]

Het menselijke gezicht van de #UvA

[2 september 2015]

Als docent heb je het gemakkelijker, en zeker als hoogleraar. Je krijgt wel eens een briefje van de Examencommissie. Maar de onderlinge verhoudingen zijn, in bestuurskundige termen, vooral een 'netwerk': er zijn veel wederzijdse afhankelijkheden. Dus als je je vooral met jezelf bezighoudt en als je periodiek even blaast, heb je toch nog aardig wat vrijheid.

Ik heb in Amsterdam al snel gemerkt dat het voor een student echt anders is. Een student kan de systeemwereld niet negeren. En daarom ontkwam ik er niet aan om een vrijstelling aan te vragen voor die zotte schrijfvaardigheidstoets. Negeren was dit keer geen optie. Maar ook als student werd ik gered door de leefwereld. Door een paar verstandige mensen die op een relativerende manier met de systeemwereld omgingen. Zo ontving ik opvallend snel een mailtje van de examencommissie, waarin me vrijstelling werd verleend voor die zotte toets:

"Geachte heer Derksen,

De examencommissie verleent u binnen de opleiding Muziekwetenschap (BA) vrijstelling voor de Diagnostische toets schrijfvaardigheid (109110055T).

Deze vrijstelling wordt verleend op grond van u wetenschappelijke carrière. Vakken waarvoor vrijstelling is verleend, worden geregistreerd in SIS met de vermelding vrijstelling.

Ik hoop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groeten,
Dr. P.G.F. Eversmann
Voorzitter examencommissie cluster Kunst- en cultuurwetenschappen”

Gewoon vrijstelling verlenen op een niet-bestaande grond: ‘wetenschappelijke carrière’! Heerlijk! Een stel wijze mensen die het systeem aan hun laars lapt. Waar zijn we ook al weer mee bezig? Met een universiteit, met een gemeenschap van verstandige en geïnteresseerde en boeiende mensen. Met muziekwetenschap! Met de eerste symfonie van Jean Sibelius. Natuurlijk moet die man geen schrijfvaardigheidstoets doen.

Ik ben blij. De universiteit blijkt nog te bestaan. En stuur meteen een retourmail: “Hartelijk dank!”

In enkele seconden krijg ik niet alleen antwoord, maar sta ook weer met beide voeten op de grond:

“Verzoeken van studenten aan de BA-examencommissie Kunst- en cultuurwetenschappen dienen digitaal te worden ingediend via <http://student.uva.nl/kun/az/a-z/a-z/content-2/folder/examencommissies-bacheloropleidingen/verzoeken/verzoeken.html>.

E-mails worden alleen in behandeling genomen als de examencommissie gevraagd heeft per e-mail te reageren of als ze een aanvulling zijn op een ingediend verzoek.

Practische vragen kunnen worden gesteld aan de onderwijsadministratie (info-otm-fgw@uva.nl).”

Oh, sorry hoor, ik dacht dat ik even contact had. [En tussen twee haakjes: ‘praktisch’ schrijf je met een ‘k’. En zelfs die menselijke mail kent een schrijffout. De systeemwereld en de leefwereld zakken hier voor hun eigen toets].

Dagboek van een weerstudent

[7 september 2015]

Het viel niet mee, die eerste week. Op maandag beginnen met een uurtje introductie. Daarna naar McKinsey om te adviseren over duurzame mobiliteit en verstedelijking. Plotseling wordt er weer naar me geluisterd. ’s Middags drie

uur college. Tussendoor de tijd doorbrengen bij 'De Jaren' in de Nieuwe Doelenstraat. Goede koffie, goede stroom. Zo word ik onwennig student, op de laatste dag van mijn hoogleraarschap. Dinsdag en woensdag rommel ik wat in huis. Donderdag en vrijdag verzuim ik mijn colleges aan de UvA en geef zelf les op de ss Rotterdam. Twee dagen met een groep stedelijke strategen in gesprek over de 'achterkant van de triomf van de stad'.

Die twee dagen in Rotterdam waren een feest. Ik geniet van het college van Godfried Engbersen. Ik geniet van het felle debat dat tussen de groep en Jos van der Lans ontstaat. Ik geniet van de avond in het Verhalenhuis met Els Desmet en met autochtone bewoners van De Kaap. Ik geniet van mijn cursisten die zich die ene essentiële vraag stellen die ambtenaren (en politici!) zich veel vaker zouden moeten stellen: 'waar zijn we van?' Is dit echt een taak voor de overheid? We genieten van de stad die Carlo ons vanaf de 40e verdieping van het nieuwe stadskantoor laat zien, een stad die zich langzaam in regen hult. We genieten op een vmbo-school [Melanchton Mathenesse] van de passie van Hanna van Os en Erik van Ruijven voor hun school. De groep wordt er stil van. Zo zien echte professionals er dus uit.

En ik moet er even niet aan denken dat ik dit allemaal volgend jaar ga opgeven om fulltime student te worden. Twee volle dagen in gesprek met zeer gemotiveerde mensen. Ik mag de hele dag vragen stellen, spiegels voorhouden, prikkelen. Allemaal om hen nog verder te brengen. Om van hen nog betere strategen te maken. En elke minuut alert zijn op die ene briljante opmerking van Wouter, op die koffie die te laat wordt gebracht, op een buschauffeur die 'langs het station' iets te letterlijk opvat, terwijl de helft van de groep snakt naar de trein. En het allermooiste: de groep is gelukkig met deze twee dagen. Zoals Carlo zegt: 'dit ging verder dan ergens iets van vinden, dit ging om voelen'. Van dat soort woorden, raak ik emotioneel, zeker als je vijf dagdelen zo hard hebt moeten werken.

In het weekend rond ik mijn werkweek af. En bereid ik de nieuwe voor. Ben ik vooral weerstudent. Ik oefen mezelf in de G-sleutel (te lang geleden). Ik maak een opdracht voor 'onderzoeksvaardigheden'. Voor 9:00 morgenochtend moet de opdracht digitaal worden ingeleverd. 's Middags bij het college moet de geprinte versie worden achtergelaten. Ik schreef er al over. En ik word op voorhand moe als ik weet dat de geprinte versie identiek moet zijn aan de digitale versie. Het is verboden om de geprinte versie in de loop van de dag nog aan te passen. Het is verboden om morgen na 8:59 nog te leren. Dat mag pas weer als de meester of de juf de opdracht heeft nagekeken.

Ja, je kan van niks moe worden en je kan van twee dagen les geven uitgeput raken. Maar wat een verschil! Wat word ik graag moe van twee geslaagde dagen. En wat haat ik het om moe te worden van geleuter op de vierkante centimeter. Ik besef weer eens dat je als docent maar één taak hebt: je leerlingen rijker maken. Je moet je leerlingen laten genieten, van al het wonderschone dat te vertellen valt.

Dag #UvA, het is tussen ons niets geworden

[9 september 2015]

Ik moest nablijven. Negen studenten moesten nablijven. Het was nu al duidelijk dat we onze eerste opdracht niet goed hadden gemaakt. De vraagstelling van het werkstuk deugde niet. Om de beurt werden we toegesproken. Eerst bilateraal, maar gaandeweg verbreedde het gesprek zich tot de groep. Nou ja, gesprek, ik zei al: we werden vooral toegesproken. Ik was als laatste aan de beurt. Juf was er nog, ik was er nog, en haar collega. Dat laatste werd mijn redding. En haar redding.

Het kwam erop neer dat mijn vraagstelling ‘erg vooringenomen’ was. Mijn vraag luidde: hoe komt het toch dat die babyboomers zo door die historische uitvoeringspraktijk zijn gegrepen? Ach, die vraag had ik saaier kunnen verwoorden. Zeker. Maar vooringenomen is hij niet. Het probleem zat hem waarschijnlijk in de motivatie van de vraag. Dat de claim van de authentieke muziekbeoefenaars op het absolute gelijk moet worden gerelativeerd. En dat elke generatie recht heeft op zijn eigen manier van uitvoeren. En dat het er altijd om gaat om de luisteraar die in de zaal zit te bereiken, en niet de luisteraar die driehonderd jaar geleden in de zaal zat. En ook deze motivatie voor de vraag was niet ‘vooringenomen’. Hij was netjes beredeneerd en bovendien helemaal niet origineel. Het was duidelijk dat Juf daar anders over dacht.

Inderdaad, een wetenschappelijke vraag mag niet vooringenomen zijn. En een wetenschappelijke vraag moet zonder vooringenomenheid kunnen worden beantwoord. ‘Waardevrij’. Maar dat betekent niet dat de keuze voor een bepaalde vraag waardevrij zou zijn. Het feit dat ik deze vraag interessant en relevant vind, geeft al aan hoezeer mijn normen hier een rol spelen. Het is juist

in de beantwoording van de vraag dat normen zoveel mogelijk moeten worden vermeden. Althans zo leerde ik het mijn studenten.

Er ontstaat een wat moeizaam gesprek. Ik geef maar toe dat de vraag wat vrij is geformuleerd. Juf vertelt dat de historische uitvoeringspraktijk tegenwoordig veel minder dogmatisch is. Ik geloof niet dat mijn vraag daarover ging. Ik bevestig voor de goede vrede dat de dogma's verschuiven. Ik noem het Orkest van de Achttiende Eeuw. Ook dat had ik niet moeten doen. Dat was maar één orkest. Het was ook maar als één voorbeeld bedoeld. En toen kwam er een autoriteitsargument. Juf had zelf viool gestudeerd op het conservatorium. Dus ze moest wel gelijk hebben. Dat ze intussen ergens anders werkt, telt niet mee.

Ik probeer een andere brug te slaan. Dat ik zelf ook wetenschapper ben. Dat ik jarenlang hoogleraar ben geweest en dat alles in dit vak me erg bekend voorkomt. Bijvoorbeeld: hoe werkt een universiteitsbibliotheek? En dat er wetenschappelijke tijdschriften zijn. En zo verder. De brug bereikt de overkant niet. Juf lijkt het nauwelijks te horen. Muziekwetenschap is toch echt iets anders. Of ze weet met dit nieuwe gegeven niet om te gaan. Het gesprek eindigt moeizaam. Ik praat nog wat met haar collega over historische uitvoeringspraktijk. Uiteindelijk verlaat ik de collegezaal in het ongewisse. Moet ik voor morgenochtend uiterlijk 8:59 digitaal een nieuwe vraagstelling indienen? Niemand weet het.

Teleurgesteld, verdoofd verlaat ik het pand. Dit gaat niet goed komen. Met deze souplesse haal ik deze studie nooit. Ik pieker. Ik doe mijn uiterste best om student te spelen, maar ik ben gewoon nog hoogleraar. Ik probeer als een student te luisteren, maar ik erger me groen en geel aan de tenenkrommende schoolsheid en aan het gebrek aan professionaliteit. Ik onderga het niet lijdzaam, maar vraag me juist af hoe het beter kan. Ik erger me aan de aanwezigheidsplicht, terwijl de docent achteloos meldt dat hij de volgende colleges afwezig zal zijn (congres?). Ik erger me aan het eindeloos opnoemen van namen om te controleren wie er wel en niet is, terwijl de enige afwezige zich heeft afgemeld omdat hij 'verkouden' is. Zou mijn knallende hoofdpijn ook voldoende reden zijn? Ik erger me aan de vriendelijke docent die een chaos maakt van de inleiding in de musicologie, ook omdat hij sommige sheets zichtbaar sinds vorig jaar nooit meer heeft gezien. Ik erger me aan het feit dat de komende weken vier gastdocenten op de agenda staan, waardoor de kans op een coherent beeld van de musicologie in deze 'inleiding' in ieder geval is verkeken.

Ik weet niet of ik iemand iets mag kwalijk nemen. Ja, die universiteitsbestuurders die zich wel om het vastgoed bekommeren, en om het bindend studiead-

vies, maar zich blijkbaar nooit afvragen of de geboden kwaliteit voldoende is. En geen poging doen om de voortwoekerende bureaucratie een halt toe te roepen. De docenten valt minder te verwijten. Ze doen ogenschijnlijk al jaren hetzelfde werk. Ze rommelen zich door het onderwijsprogramma en doen hun onderzoek. Veel studenten gaan ermee akkoord. Het grootste probleem ligt dan ook bij mezelf. De stap is gewoon te groot. Een hoogleraar in de schoolbank. Het blijkt niet te gaan. Of beter gezegd: het lukt mij niet. Alle bureaucratie in het voortraject kon ik nog verdragen, zolang ik me in een sarcastische blog kon uitleven. Maar dit komt te dichtbij. Dag #UvA, het is tussen ons niets geworden.